

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.09.2017, sp. zn. 8 Tdo 783/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.783.2017.2

Číslo: 19/2018

Právní věta: Ustanovení o trestném činu sexuálního nátlaku podle § 186 tr. zákoníku obsahuje v odstavcích 1 a 2 tři samostatné základní skutkové podstaty. Každá z nich postihuje jiné jednání pachatele, které se liší jak ve své povaze, tak i v účinku pro oběť. Zvláště přitěžující okolnost podle § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku lze použít jen ve vztahu k § 186 odst. 1 tr. zákoníku, nikoliv k § 186 odst. 2 tr. zákoníku. Takový závěr plyne z dikce ustanovení § 186 odst. 5 tr. zákoníku, v němž chybí výslovný odkaz na § 186 odst. 2 tr. zákoníku a které váže jeho užití jen na čin uvedený v § 186 odst. 1 tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.09.2017

Spisová značka: 8 Tdo 783/2017

Číslo rozhodnutí: 19

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, Sexuální nátlak

Předpisy: § 186 odst. 1 tr. zákoníku
§ 186 odst. 2 tr. zákoníku
§ 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného J. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 To 85/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 9 T 3/2016, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2016, sp. zn. 9 T 3/2016, byl obviněný J. K. v bodě 1) uznán vinným zločinem sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku a v bodě 2) přečinem porušení tajemství dopravovaných zpráv podle § 182 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jichž se podle skutkových zjištění dopustil tím, že

1) v době od května 2011 do konce července 2014 na různých místech České republiky, zejména v místě bydliště poškozené v P., H., v místě svého bydliště v P., E., v místech konání tréninků, soustředění a závodů, tedy nejméně v N., P., J. n. N. a na různých místech okresu S., ve Francii a ve Spojených státech amerických, zneužívaje svého postavení lehkooatletického trenéra a učitele a s tím souvisejícího vlivu a důvěry, kterou v něj měli jak poškozená, tak její rodiče, za účelem vlastního sexuálního uspokojení opakovaně osahával svoji svěřenyni poškozenou XXXXX*), jejíž věk jako její dlouholetý trenér znal, nejprve od května 2011 při masážích a později i mimo ně na prsou a na přirození, stimuloval jí prsty klitoris v úmyslu přivést ji k orgasmu, od 26. 10. 2011 ji u těchto aktivit též líbal a posléze spektrum pohlavních styků rozšiřoval tím, že opakovaně po poškozené požadoval, aby mu prováděla masturbaci a felaci jeho údu, zasouval jí prsty do pochvy a análního otvoru, od května 2012 zasouval svůj penis na kraj její pochvy a postupně hlouběji, až s ní následně od Vánoc 2012 vykonával soulože a od léta 2013 anální pohlavní styky, přičemž do roku 2013 docházelo k souložím s frekvencí desetkrát za rok, od roku 2013 prakticky denně, resp. několikrát denně, a to ve dnech konání masáží, závodů a soustředění, a k análním pohlavním stykům došlo nejméně ve dvaceti případech, poškozená toto jeho jednání trpěla a vyhovovala jeho požadavkům i přes svůj vnitřní odpor k jeho chování a nesouhlas s ním, a to jednak s ohledem na to, že mu jako trenérovi zcela důvěřovala, bála se jeho reakce na případné odmítnutí a nechtěla vyvolat jeho hněv, jednak z obavy, že ji přestane trénovat, čímž jí opakovaně vyhrožoval, a ohrozí tak její sportovní kariéru rozvíjející se v prostředí, v němž neměla možnost volby jiného trenéra,

přičemž následkem výše popsaného jednání obviněného došlo u poškozené k rozvoji posttraumatické stresové poruchy přetrvávající dosud a projevující se poruchami spánku, stavy znovunávratu „živých“ vzpomínek, tzv. flashbacků na předchozí události, a to jak v noci ve snech a nočních můrách, tak přes den, depresemi, sebepoškozováním a sebevražednými myšlenkami, stavy úzkosti, beznaděje, bezmoci a „zhnusení sama nad sebou“,

2) v přesně nezjištěný den v dubnu 2014 na blíže nezjištěném místě v Chorvatské či České republice se bez vědomí a souhlasu poškozené XXXXX*) seznámil s obsahem textových zpráv uložených v jejím mobilním telefonu zn. THL W100, které si v dubnu přes internet prostřednictvím aplikace Hangouts posílala poškozená a její přítelkyně YYYYY*).

2. Za tyto trestné činy byl obviněný podle § 186 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě škody.

3. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 To 85/2016, rozhodl o odvoláních státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové a poškozené tak, že z jejich podnětu podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f), odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém výroku o uloženém trestu a ve výroku o uplatněných nárocích poškozených a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému uložil podle § 186 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání šesti let, pro jehož výkon ho podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařadil do věznice s dozorem. Znovu rozhodl i o náhradě škody.

4. Odvolání obviněného odvolací soud podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, jež zaměřil pouze proti výroku o vině v bodě 1) kvalifikovanému jako zločin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b)

tr. zákoníku a proti výroku o trestu.

6. Obviněný brojil proti uvedené právní kvalifikaci tvrzením, že v době, kdy k sexuálnímu jednání došlo, poškozené již bylo více než patnáct let, byl její trenér, ale tohoto svého postavení nezneužíval. Naopak odmítal poškozenou po dosažení patnácti let trénovat, nabízel jí jiné trenéry v místě bydliště či blízkém okolí, kteří byli velmi kvalifikovaní. Poškozená je však odmítala a přemlouvala ho a prosila, aby ji trénoval i nadále v době jejího studia na gymnáziu, a proto uzavřeli písemnou smlouvu. Tím obviněný odůvodňoval, že mezi ním a poškozenou chyběl vztah závislosti ve smyslu § 186 odst. 2 tr. zákoníku, a protože jiné trenéry odmítala, dovozoval z toho absenci subjektivní stránky zločinu. Ve vztahu k ní zdůraznil, že pokud by ji sexuálně zneužíval, bylo by nelogické, aby měl v úmyslu s trenérskou prací, která nepříjemně zasahovala do jeho osobního života, skončit, což v roce 2012 dával najevo i v rozhovoru pro místní tisk. S ohledem na to, že je uvedený trestný čin úmyslným činem a v jeho jednání chybí zavinění, nemohl se ho dopustit.

7. K nesprávnosti právního posouzení obviněný poukázal i na neexistenci závislosti poškozené na něm, což vyplývá i z obsáhlé e-mailové korespondence a komunikace na SKYPE, z níž lze zjistit, že na něm poškozená požadovala intimní jednání, např. aby ji masíroval, žádala společné ubytování při závodech a soustředěních apod. To jej vedlo k úvaze, že poškozená si jej oblíbila, rozhodně její chování nesvědčilo o závislosti či strachu z jeho reakcí. Jestliže jí vyhrožoval, pak v souvislosti se zjištěním sexuálního vztahu poškozené s kamarádkou (YYYYY*), která na poškozenou měla špatný vliv.

8. Za rozhodné obviněný považoval, že vztah mezi ním a poškozenou, o němž jde v této trestné činnosti, byl iniciován poškozenou na základě její citové sympatie, jak z výsledků provedeného dokazování dostatečně vyplývá. Trestní oznámení, které podala tři měsíce poté, co jí sdělil, že on v trénincích už nebude pokračovat, bylo mstou poškozené za to, že jejímu přání pokračovat v tréninku nevyhověl. Pokud by soudy správně důkazy hodnotily, musely by dojít k závěru, že v případě obviněného chybí zavinění, neboť neměl v úmyslu zneužívat poškozenou jako trenér svou svěřenkyni.

9. Obviněný vznesl výhrady proti znaleckému posudku z oboru školství a kultury, odvětví psychologie a z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. Vytýkal, že se znalkyně neseznámily s e-mailovou korespondencí mezi obviněným, poškozenou a (YYYYY*), z níž plyne, že poškozená nebyla na obviněném závislá, že s jejím trénováním chtěl po skončení povinné školní docházky skončit, že to byla poškozená, kdo obviněného přemlouvala, aby ji dále trénoval, a že žádným stresem nebo psychickými traumaty netrpěla. Nezhodnotily, zda by bylo možno, aby poškozená v takovém stresu a psychicky deptána mohla dosahovat vynikajících sportovních výsledků, a poukázal na konkrétní úspěchy, např. na celou řadu získaných titulů mistryně republiky, případně umístění na prvních pozicích mistrovství republiky. Konstatoval, že se u obviněné v době, kdy tyto úspěchy měla a on ji měl zneužívat, žádné psychické problémy neobjevily. Ty vyšly najevo až poté, co s ní trénink ukončil a vyhledala psychologa a psychiatra.

10. Ze všech uvedených důvodů obviněný shledal, že nebyly naplněny všechny znaky trestného činu, jenž mu je kladen za vinu, a soudy učinily nesprávné právní závěry, jestliže jej uznaly vinným zločinem sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, a proto v závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí nalézacího soudu i soudu odvolacího v celém rozsahu podle § 265k odst. 1 tr. ř., a pokud sám ve věci nerozhodne podle § 265m tr. ř., aby přikázal věc podle § 265l odst. 1 tr. ř. k novému projednání a rozhodnutí.

11. K podanému dovolání se vyjádřila státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství, která zmínila obdobnost námitek obviněného s těmi, jež uvedl v odvolání a jež byly součástí jeho obhajoby od počátku trestního řízení. Námitkám obviněného nepřisvědčila a poukázala na soudy provedené dokazování, zejména na výpovědi svědkyně (YYYYY*) a I. V. i na závěry znaleckých

posudků. Vyjádřila též, že se s výhradami dovolání obviněného náležitě a dostatečně podrobně zabýval již soud druhého stupně, jehož závěry považovala za logické a plně vycházejí z obsahu provedeného dokazování, takže na ně bylo možné odkázat.

12. Státní zástupkyně zmínila, že obviněný se svými námitkami domáhal odlišného způsobu hodnocení zásadních důkazů, pouze vykládal provedené důkazy jinak než soud a z tohoto odlišného posouzení vyvozoval odchylné skutkové okolnosti, k nimž směřoval své námitky. Takto pojaté výhrady však nesměřují proti právnímu posouzení věci, nýbrž proti skutkovému základu výroku o vině a jako takové nevyhovují žádnému ze zákonných důvodů dovolání. Vzhledem k povaze obviněným uplatněných argumentů, především pro jejich skutkový charakter, neměl Nejvyšší soud povinnost se jimi zabývat, a proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl, protože bylo podáno z jiných důvodů, než jsou vyjmenovány v § 265b tr. ř.

13. Vyjádření státní zástupkyně bylo zasláno obhájci obviněného, z jehož strany neobdržel Nejvyšší soud do konání neveřejného zasedání žádnou reakci.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Protože nebylo možné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a shledal, že dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Poté, co Nejvyšší soud shledal, že dovolání je přípustné, posuzoval, zda je i důvodné, a to s ohledem na jeho obsah, z něhož zjistil, že obviněný část svých námitek soustředil proti učiněným skutkovým zjištěním a způsobu, jakým soudy provedené důkazy hodnotily, resp. jaké skutkové závěry na nich učinily, jak ve svém vyjádření zmínila i státní zástupkyně. Tato část dovolání navazuje na obhajobu obviněného uplatňovanou v průběhu trestního řízení, v němž popíral, že by se činu dopustil tak, jak byl ve skutkových zjištěních popsán. Tvrdil jiné okolnosti, zejména pokud jde o chování poškozené ve vztahu k němu a k jeho sexuálním aktivitám vůči ní, jejich uskutečnění přikládal především iniciativě a požadavkům poškozené. V tomto duchu brojil i proti závěrům znaleckých posudků z oboru školství a kultury, odvětví psychologie, a z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, jimž vytýkal, že se znalkyně neseznámily se všemi ve věci provedenými důkazy, na které proto ani nereagovaly. Soudům rovněž vytýkal, že řádně všechny důkazy neprovedly a především ve vztahu k jeho zavinění je nedobře posoudily.

16. Tato část dovolání obviněného nekoresponduje s označeným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale ani s jiným vymezeným v § 265b tr. ř.

17. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné použít, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Tento dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení.

18. V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl

nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na jeho podkladě nelze proto přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedení dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotněprávních. Tento dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, tedy že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2003, sp. zn. [6 Tdo 397/2003](#)). Pro naplnění uvedeného dovolacího důvodu nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny hmotněprávní vady v napadených rozhodnutích spatřované (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. [II. ÚS 279/03](#)). Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. [III. ÚS 282/03](#), ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 449/03](#), aj.).

19. Za naplnění uvedeného důvodu není možné považovat ani takové výhrady, v nichž jsou tvrzeny pochybnosti o správnosti skutkových zjištění a s ohledem na obhajobu obviněného jinak hodnoceny důkazy již provedené, když na základě těchto skutkových vad je dovozováno, že obviněný se činu, jímž byl uznán vinným, nedopustil, protože uvedený dovolací důvod neumožňuje takové vady zaměřené proti nesprávnosti posuzovaného skutkovým zjištěním namítat (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2002, sp. zn. [5 Tdo 482/2002](#)). Takový přezkum skutkových zjištění je možný pouze mimořádně, když jsou zjištěny kardinální procesní nedostatky nebo libovůle při hodnocení a provádění důkazů (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. [I. ÚS 55/04](#), ze dne 5. 9. 2006, sp. zn. [II. ÚS 669/05](#), apod.), neboť podle ustálené judikatury Ústavního soudu se rozhodování o mimořádném opravném prostředku nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích. Je proto třeba v případě, že dovolatel namítá porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, dbát na to, že v takovém případě je na základě čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky vždy povinností Nejvyššího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda dovolatelem uváděný důvod je, či není dovolacím důvodem (srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14.).

20. Na základě těchto poznatků z podstatné části dovolání obviněného je zřejmé, že nejde o námítky právní povahy, ale obviněný prostřednictvím nich vytýkal nesprávný procesní postup soudů, zejména nesprávnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř., což je v rozporu s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Vzhledem k tomu, že obviněný uvedené nedostatky jen zběžně namítl, aniž by zpochybnil spravedlivost procesních postupů soudů obou stupňů, ani nenamítal porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, Nejvyšší soud v souladu s čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky řádně zvážil a rozhodl o tom, že dovolatel ani z těchto hledisek uváděný důvod nenaplnil (srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14.).

21. Jen pro úplnost Nejvyšší soud zmiňuje, že především soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí náležitě vysvětlil, o které důkazy se opíral, neboť uvedl, že vycházel z výpovědi poškozené, kterou považoval za věrohodnou a kterou podporovaly další výpovědi svědků z řad jejích spolužáků a členů atletické skupiny, včetně svědkyně YYYYY*), která byla její nejdůvěrnější přítelkyní. Lze zmínit i výpovědi obviněného, který až na výjimku intimní aktivity s poškozenou doznal, jen jim přikládal jiný význam. Soudy zkoumaly i obsah a správnost znaleckých posudků vypracovaných znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, MUDr. M. M., a znalkyní z oboru školství a kultura, odvětví psychologie, Mgr. L. Č., a své závěry učinily i podle znaleckého posudku

vypracovaného na obviněného vypracovaného znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, sexuologie, MUDr. P. S. a znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie, PhDr. M. L. Š. Uvedené důkazní prostředky, jež v hlavním líčení soud provedl, posuzoval v souladu s § 2 odst. 5, 6 tr. ř. jak samostatně, tak i ve vzájemném kontextu. V odůvodnění napadených rozhodnutí jsou obsaženy všechny potřebné a důležité okolnosti, úvahy i závěry.

22. Odvolací soud z podnětu odvolání obviněného, v němž jsou uplatněny obdobné námitky, o něž je opřeno i nyní podané dovolání, neshledal v procesních postupech soudu prvního stupně žádné nedostatky, neboť jeho skutkové i právní závěry považoval za správné a ztotožnil se i s tím, jak své závěry ve shodě s § 125 odst. 1 tr. ř. v odůvodnění rozsudku vyložil.

23. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že skutková zjištění uvedená pod bodem 1) výroku o vině, proti němuž dovolání směřovalo, jsou správná, a proto mohl na jejich podkladě posuzovat správnost právních závěrů soudů nižších stupňů, jež obviněný výhradami proti použité právní kvalifikaci napadal.

24. Obviněný v dovolání vytýkal vady v nesprávnosti použité právní kvalifikace jen k bodu 1). U zločinu sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku brojil proti naplnění znaku zneužití závislosti ve smyslu § 186 odst. 2 tr. zákoníku a zpochybňoval i správnost závěrů vztahujících se k následkům těžké újmy na zdraví podle § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku. Své výhrady nezaměřil proti znaku spáchání tohoto činu na dítěti ve smyslu ustanovení § 186 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, přičemž dítětem se podle § 126 tr. zákoníku rozumí osoba mladší osmnácti let. Jen pro úplnost lze zmínit, že o této skutečnosti ani nevznikají pochybnosti, protože poškozené (XXXXX*) bylo v době činu páchaném od května 2011 do července 2014 šestnáct až devatenáct let, takže většinu doby, po níž byl čin spáchán, byla mladší než osmnáct let, což je věková hranice vymezující pojem dítěte (viz § 126 tr. zákoníku).

25. Výhrady obviněného směřovaly proti naplnění pojmů závislosti jako znaku základní skutkové podstaty, a proto je třeba uvést, že zločin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku tvoří samostatnou základní skutkovou podstatu, podle níž se tohoto trestného činu dopustí ten, kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

26. Podle tzv. právní věty uvedené v rozsudku soudu prvního stupně byl obviněný uznán vinným v alternativě, že „přiměl jiného k pohlavnímu styku zneužívaje jeho závislosti a svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu, spáchal čin na dítěti a způsobil takovým činem těžkou újmu“.

27. Obviněný brojil proti naplnění znaků závislosti námitkami, že se o závislost mezi ním a poškozenou nemohlo jednat, protože se rozhodovala sama, nebála se ho, chovala se k němu způsobem, z něhož mohl dovodit její zalíbení, a že si mohla vybrat jiného trenéra. K takto uváděným skutečnostem je třeba uvést, že v přezkoumávaných rozhodnutích bylo na základě výsledků provedeního dokazování zdůrazněno, že soudy vzaly za prokázané, že se obviněný uvedeného činu dopustil „zneužívaje svého postavení lehkotletického trenéra a učitele a s tím souvisejícího vlivu a důvěry, kterou v něj měli jak poškozená, tak její rodiče“. Uvedené skutkové závěry soudy dále rozvedly i v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí. Soud prvního stupně vysvětlil na základě všech zjištění, která učinil, o jaké formy sexuálního chování se mezi obviněným a poškozenou jednalo, a rozvedl, že tyto různé způsoby pohlavních aktů a styků (soulož, orální a anální pohlavní styk, masturbace, felace) se odvíjely zpočátku mezi poškozenou jako žákyní a učitelem a posléze mezi ní jako svěřenkyní a trenérem. Znak zneužití závislosti shledával soud prvního stupně naplněným v tom, že poškozená byla v obou postaveních dítětem, které se nemohlo svobodně

rozhodovat proto, že byla odkázána na obviněného ať jako na učitele, tak i trenéra, což podle judikatury považoval za obdobnou závislost, která vzniká nejen mezi žákem a učitelem, ale rovněž mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Vztah závislosti považoval za umocněný i tím, že věc se odehrála v prostředí maloměsta, což výrazně snižovalo možnost poškozené si zvolit jiného trenéra. Soud konkrétně uvedl, že obviněný „na poškozenou působil v tom směru, že pokud mu nebude po vůli, přestane ji trénovat“. Vzhledem k tomu, že i ona měla sportovní kariéru, v níž byla úspěšná, na prvním místě, „neviděla jinou možnost než se obviněnému podvolit, neboť v okolí jiný odpovídající trenér nebyl, poškozená, jakožto ambiciózní atletka věnující sportu téměř veškerý volný čas, by se tak ocitla ve značné nejistotě, pokud by vztah s obviněným ze dne na den přerušila“ (srov. strana 25 rozsudku soudu prvního stupně).

28. Odvolací soud k obdobným námitkám obviněného zaměřeným proti znaku závislosti uvedl, že poškozená nebyla schopna při prvních nepříjemných kontaktech jednoduše obviněného odmítnout nejen jako muže, ale následně i jako trenéra, jak dovedl ze znaleckých posudků, a že jejich vzájemný vztah byl naprosto nerovnocenný jak po stránce věkové (39 let věkového rozdílu), tak po stránce mentální, komunikace a vůbec vztahy mezi obviněným a poškozenou jako trenérem a svěřenkyní byly vlivem obviněného značně nestandardní (viz strana 7 rozsudku odvolacího soudu).

29. Mimo tyto závěry soudů nižších stupňů Nejvyšší soud ke znaku „zneužití závislosti“ u § 186 odst. 2 tr. zákoníku považuje za nutné uvést, že pro závěr o jeho existenci je provedené dokazování postačující. Soudy uvedený pojem v potřebné míře zkoumaly především po právní stránce a posuzovaly ho z hlediska povahy vztahu mezi obviněným a poškozenou a intenzitou sexuální aktivity trvající více než tři roky, kdy se poškozená z dívky přeměňovala v ženu, což měnilo i její vztah k okolí i lidem a samozřejmě i k obviněnému. Rovněž je třeba poukázat na mimořádnost této vzájemné vazby, která se utvářela ještě v době, kdy poškozená byla žačkou základní školy a obviněný byl jejím učitelem, později trenérem, jehož svěřenkyní poškozená byla jedenáct let, přibližně od roku 2003 do roku 2014, a po celou tuto dobu si obviněný u ní budoval jak respekt, tak i autoritu, která byla násobena i tím, že se postupně u poškozené dostavovaly sportovní úspěchy, po nichž toužila, a žila v přesvědčení, že s nikým jiným než s obviněným jich nebude schopna dosahovat.

30. Na základě takto intenzivního vztahu byla poškozená na obviněném „závislá“, o čemž se zmiňovala ve svých výpovědích, nebo jak to popisovaly její spolužačky či sportovní kolegyně nebo kamarádky. Lze pro úplnost a stručnost jen poukázat na svědecké výpovědi u hlavního líčení, zejména poškozené, matky poškozené I. V., YYYYY*) a dalších.

31. Na základě těchto okolností je dostatečně objasněno naplnění znaku „zneužití závislosti“ oběti pachatelem trestného činu podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku, neboť zneužití v této věci představuje stav, v němž se poškozená nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele (poměr dlužníka a věřitele, učitele a žáka, faktický poměr závislosti daný např. tím, že pachatel poškozeného vychovává); srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. [5 Tdo 1096/2008](#), uveřejněné pod č. 46/2009 Sb. rozh. tr. Oběť se při zneužití závislosti podřizuje pachateli proto, že je na něho v určitém směru odkázána, a pokud by této závislosti nebylo, nepodřídila by se mu. Nemusí jít o závislost vyplývající z právního poměru určeného zákonem, ale stačí faktický poměr závislosti daný např. tím, že pachatel vykonával úkony spojené s výchovou osoby mladší než osmnáct let (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 47/1953 Sb. rozh. tr.). Závislost oběti, na rozdíl od její bezbrannosti, je stav, v němž se oběť sice nemůže úplně svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele, není však vůči němu bezbranná a má – pokud nejde o patologickou závislost – stále určitý prostor k svobodnému rozhodování. Stačí i faktický poměr závislosti. Stav závislosti může záležet např. v psychické závislosti poškozené osoby vytvořené v důsledku jejího ovlivnění pachatelem tvrzením, že je léčitel, který jediný je schopen vyléčit nevyléčitelnou chorobu, kterou poškozená osoba trpí, a to i za pomoci pohlavního styku. (srov. rozsudek Vrchního soudu ze dne 11. 4. 2013, sp. zn. [2 To 12/2013](#), uveřejněný pod č. 18/2014

Sb. rozh. tr.).

32. Z uvedeného je zřejmé, že závislost předpokládá stav, kdy osoba je v určitém směru odkázána na pachatele, a tím je omezena svoboda jejího rozhodování. U poškozené šlo o vztah vázanosti oběti na pachatele, která má sice možnost volby se sama rozhodnout z jeho vlivu se vymanit, ale z existujících důvodů, především těch, na nichž je takový vztah budován, má obavu, že pokud se dostane z vlivu a moci pachatele, dojde újmy, již tato oběť odmítá podstoupit. Je třeba zdůraznit, že závislost oběti na pachatele je subjektivním vnitřním pojátkem oběti k pachateli, a proto obecné názory, zda se podle úvah jiných objektivně mohla z takového vlivu vymanit, zde nejsou zcela namístě. Toto platí i ohledně námitky obviněného, že poškozená mohla kdykoliv s tréninkem skončit. Nepochybně z obecného pohledu s ním souhlasit lze, protože poškozená se mohla rozhodnout a vztah s ním ukončit, ale tento krok neučinila i přesto, že sexuální úkony obviněného pocítovala jako příkoří a nebyly jí příjemné. Byla ochotná tyto jeho praktiky snášet právě vzhledem k uvedené existující závislosti („při nucených sexuálních praktikách oddělovala tělesné pocity od psychického prožívání“) a byla to schopna s ohledem na svůj věk a úroveň rozumové a mravní vyspělosti posoudit (viz závěry znaleckého posudku z oboru školství a kultura, odvětví psychologie, vypracovaného Mgr. L. Č.). Právě proto, že měla vnitřní nedůvěru v jinou osobu, která by ji trénovala, protože byla vázána svým okolím, i proto, že byla celé dlouhé období na obviněného zvyklá, sama přivykla jeho metodám a podrobila se jeho vlivu, takové rozhodnutí neučinila. Zejména i tato okolnost nasvědčuje tomu, jak silně byla na obviněném závislá. V té souvislosti hrála roli i atmosféra v lehkootletickém oddílu, který byl na malém městě, obviněný byl považován za schopného trenéra úspěšné sportovkyně a poškozená se domnívala, že za něj není v jejím okolí dostatečná náhrada. Chovala k němu respekt a vnímala ho jako autoritu, pod jejíž tíží se jeho sexuálními návrhy podřizovala (přiměřeně srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2007, sp. zn. [11 Tdo 759/2006](#)).

33. Pokud jde o druhý znak § 186 odst. 2 tr. zákoníku vymezený jako zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu, jenž byl podle právní věty výroku o vině rovněž soudy shledán naplněným, obviněný v dovolání výslovně výhrady proti němu nevznášel. Soud prvního stupně jeho existenci považoval za prokázanou s odůvodněním, že obviněný díky svému postavení u poškozené vzbuzoval důvěru a působil na ni svou autoritou, což pro vztah trenér a jeho svěřenec je typické. K tomuto znaku je třeba pouze zmínit, že Nejvyšší soud v jeho uplatnění vady nezjistil. Správnost závěru o tom, že se jednalo o zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti plyne z povahy vztahu mezi obviněným, jenž byl zejména trenérem, a je nepochybné, že na poškozenou působil svou autoritou založenou na svých trenérských schopnostech (srov. též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1856 a násl.). Význam postavení obviněného pro poškozenou byl podmíněn i tím, že byl nejprve jejím učitelem, později se stal osobou, která jí ve sportu zajišťovala dobré úspěchy, k nimž ji dovedl. Tento vztah byl jak faktický, tak i právní, o čemž svědčí např. výpověď svědka L. K. nebo dohoda o vzájemné spolupráci mezi obviněným a poškozenou ze dne 30. 9. 2013 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. [3 Tdo 1296/2013](#)).

34. K subjektivní stránce u obou rozvedených znaků je třeba uvést, že obviněný věděl, že mezi ním a poškozenou je popsán objektivní vztah odkázanosti, byl si vědom i svého zásadního vlivu na poškozenou a její důvěry v něj a tohoto svého postavení i závislosti zneužil k dosažení vlastního cíle a ve svůj osobní prospěch. Protože šlo u obviněného o záměrné a chtěné jednání, dopustil se jej v úmyslu přímém, o nějž se jedná podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Nejvyšší soud se proto ztotožnil se závěry soudů nižších stupňů, které zcela správně usuzovaly na přímý úmysl.

35. Z takto uvedených důvodů Nejvyšší soud shledal, že soudy nepochybily, jestliže obviněného uznaly vinným trestným činem sexuálního nátlaku v jeho základní skutkové podstatě podle § 186

odst. 2 tr. zákoníku.

36. Soudy obou stupňů v projednávané věci shledaly, že obviněný činem, jenž mu je kladen za vinu, naplnil i zvláště přitěžující okolnost uvedenou v § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, protože u poškozené byla prokázána posttraumatická stresová porucha, která naplňuje kritéria těžké újmy na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku (viz strana 25 rozsudku soudu prvního stupně, strana 7 rozsudku odvolacího soudu). Soudy tento závěr učinily, aniž by se v potřebné míře podmínkami, kdy lze uvedenou okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby použít, zabývaly, a to se zřetelem na skutečnost, že obviněný byl v základní skutkové podstatě uznán vinným trestným činem podle § 186 odstavce 2 tr. zákoníku.

37. Nejvyšší soud ve vztahu k okolnosti podmiňující použití vyšší sazby podle § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku dospěl k závěru o jejím nesprávném užití soudy obou stupňů, a to i přesto, že ve věci bylo prokázáno, že u poškozené vznikla těžká újma na zdraví a že tento těžký následek je v příčinné souvislosti s jednáním obviněného. Podle závěrů znaleckých posudků vypracovaných znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, MUDr. M. M., a znalkyní z oboru školství a kultura, odvětví psychologie, Mgr. L. Č., není pochyb o tom, že poškozená vlivem trestné činnosti obviněného utrpěla posttraumatickou poruchu, která s ohledem na její závažné projevy a intenzitu (rozvoj posttraumatické stresové poruchy projevující se např. poruchami spánku, depresemi, sebepoškozováním, sebevražednými myšlenkami aj.) splňuje kritéria těžké újmy na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku.

38. Pokud však jde o vyšší trestní sazbu vyjádřenou v § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, tu na základě jazykového výkladu ve vztahu k základní skutkové podstatě podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku aplikovat nelze, protože takový právní závěr dikce tohoto kvalifikačního odstavce, když v něm není výslovný odkaz na odstavec 2, neumožňuje. Je vhodné zdůraznit, že v písmenu a) § 186 odst. 5 tr. zákoníku, kde jde o zvláště přitěžující okolnost spáchání činu na dítěti mladším patnácti let, je doslovně uvedeno „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1“. Zde je odkaz jen na první odstavec zcela výslovný. Pod písmenem b) již takto výslovný odkaz není, ale spojkou nebo (oddělenou čárkou) - k vyjádření další samostatná okolnost - je uveden přímý odkaz na podmínky v písmenu a) formulací „způsobí-li takovým činem“ těžkou újmu na zdraví.

39. Posoudíme-li vykládané ustanovení i z hlediska teleologického výkladu, je ze smyslu uvedeného ustanovení § 186 tr. zákoníku nutné dovodit, že okolnosti vyjádřené v odstavci 5 § 186 tr. zákoníku nelze vázat k základní skutkové podstatě podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku, na kterou jakýkoliv odkaz v tomto odstavci 5 chybí, ale jen k základní skutkové podstatě uvedené v odstavci 1, protože z hlediska účelu tohoto zákona i jeho smyslu plyne, že zákonodárce jednotlivé základní skutkové podstaty u vymezení okolností podmiňujících vyšší trestní sazbu odlišoval a konkrétně na ně odkazoval. To vychází mimo jiné i ze zvláštní konstrukce § 186 tr. zákoníku, který obsahuje v odstavcích 1 a 2 tři samostatné základní skutkové podstaty. První skutková podstata je vymezena v alinea 1 v odstavci 1 a chrání každého před tím, aby byl násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donucen k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo k jinému srovnatelnému chování. Druhá skutková podstata rovněž v odstavci 1 v alinea 2 postihuje toho, kdo k takovému chování přiměje jiného, zneužívaje jeho bezbrannosti. Třetí samostatná skutková podstata v odstavci 2 sankcionuje pachatele, který, zneužívaje závislosti jiného nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. U všech uvedených skutkových podstat není postihováno stejné jednání, ale liší se ve své povaze a účinku pro oběť. Skutková podstata odstavce 1 v alinea první postihuje jednání, které spočívá v tom, že pachatel jiného donutí násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy, kdežto podle odstavce 1 alinea 2 a u skutkové podstaty uvedené v odstavci 2 jednání pachatele spočívá v tom, že jiného přiměje. Zatímco v odstavci 1 u obou skutkových podstat (v alinea 1 i alinea 2) je postihováno jednání každého pachatele bez ohledu na to,

jaký má vztah k oběti nebo oběť k němu, u odstavce 2 (třetí skutkové podstaty) se požaduje, aby pachatel zneužíval závislosti oběti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu vůči oběti. Je zde tedy podmínkou, aby oběť na pachateli byla závislá, s ohledem na postavení k němu mu důvěřovala nebo byla pod jeho vlivem, což u prvních dvou skutkových podstat v odstavci 1 vymezeno není, neboť ani bezbrannost, již obviněný zneužije v případě alinea 2 (druhé skutkové podstaty), není vyjádřením vztahu oběti k pachateli nebo naopak, ale jde o její psychický nebo fyzický stav na vztahu k pachateli nezávislý (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 1852–1853, 1857).

40. V té souvislosti je vhodné zmínit i strukturu uvedeného ustanovení, z níž je zřejmé, že zákonodárce okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u každého vyššího odstavce konkretizoval zvlášť. U odstavce 3 výslovně uvedl u alternativ v bodě a) a b) „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2“. U odstavce 4 u písmene a) „čin uvedený v odstavci 1 se zbraní“, u písmene b) „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2“ a u písmene c) užívá dikci „spáchá-li takový čin“. V odstavci 6, který má jen jednu okolnost spočívající ve způsobení smrti, používá dikci „způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2“. Z uvedeného lze usuzovat na to, že logikou zákonodárce, který vcelku důsledně rozlišoval mezi jednotlivými základními skutkovými podstatami a k nim se vážícími okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby, bylo, aby u každé základní skutkové podstaty stanovil předně ty okolnosti podmiňující použití vyšší sazby, které u konkrétního odstavce užil.

41. Nejvyšší soud připomíná, že obdobný výklad zaujal již ve své dřívější rozhodovací praxi. Lze poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. [8 Tdo 1415/2013](#), kde uvedl, že „nelze akceptovat použití zvlášť přitěžující okolnosti uvedené v § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, jelikož z konstrukce zvlášť přitěžujících okolností uvedených v odstavci 5 § 186 tr. zákoníku vyplývá, že se vztahují toliko k základní skutkové podstatě uvedené v § 186 odst. 1 tr. zákoníku“.

42. Tento názor koresponduje i s částí odborné literatury, kde se mimo jiné k okolnosti spočívající v těžké újmě v odstavci 5 písm. b) § 186 tr. zákoníku uvádí, že „tato okolnost je zvlášť přitěžující toliko k činu spáchanému podle odstavce 1“ (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 1857). Obdobně jej vyjádřili autoři KUCHTA, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 113, když uvedli „Ještě vyšší trestní sazba je stanovena v případě spáchaní činu uvedeného v § 186 odst. 1 tr. zákoníku na dítěti mladším patnácti let nebo v případě způsobení takovým činem těžké újmy na zdraví“. K těmto odborným závěrům je vhodné doplnit, že jde o výklad zákona, který je pro obviněného příznivější (viz přiměřeně srov. § 2 odst. 1 tr. zákoníku, věta za středníkem).

43. Na základě všech těchto úvah Nejvyšší soud shledal, že soudy nesprávně posoudily čin kladený obviněnému za vinu v bodě 1) jako zločin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, ač pro aplikaci § 186 odst. 5 písm. b) nebyly dostatečné právní podklady.

44. Z tohoto důvodu, když jiné výhrady obviněného nebyly akceptovány jako důvodné, Nejvyšší soud poté, co shledal námitky dovolatele důvodnými jen ve vztahu k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby pod bodem 1) výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, rozhodl tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 To 85/2016, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Za účelem opětovného rozhodnutí o vině obviněného věc podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, a to z důvodů, jak byly výše ve vztahu k nesprávnému užití odstavce 5 písm. b) § 186 tr. zákoníku shledány.

45. V novém řízení bude na Vrchním soudu, aby pouze se zřetelem na shora vyslovené výhrady ohledně skutku pod bodem 1) ve vztahu k trestnému činu podle § 186 tr. zákoníku o vině obviněného znovu rozhodl v souladu s výše popsány výhradami ohledně kvalifikačního znaku podle odstavce 5 písm. b) tr. ustanovení § 186 tr. zákoníku, který již na čin obviněného nebude aplikovat. I kdyby s ohledem na skutečný vznik těžké újmy podle § 122 odst. 1 písm. i) tr. zákoníku u posttraumatické reakce vniklé u poškozené na čin, jenž jí obviněný způsobil, bylo v obecném měřítku možné zvažovat posouzení dalšího trestného jednání, byť z nedbalosti (např. podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku), bude třeba tuto další v úvahu přicházející právní kvalifikaci hodnotit z hlediska zásady zákazu reformationis in peius ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř. a respektovat, že nelze rozhodnout k tíži obviněného.

*) Byl použit pseudonym ve smyslu § 15 zákona č. 45/2013 Sb. a § 8a tr. ř.